

De dokter en de weggelopen naald

Colofon

ISBN: 978 94 6365 656 6

1e druk 2024

© 2024, Bart Wolf

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

De dokter en de weggelopen naald

Bart Wolf

Datgene wat men schrijft bestaat tenminste.
Het moge armzalig zijn maar het bestaat zoals
het schamele plantje in de enige bloempot van
mijn kreupele buurvrouw. Die plant is haar
vreugde en soms ook de mijne.

Fernando Pessoa

Schrijven is ernst en angst, ieder woord is onzekerheid,
iedere volzin een beijzelde stoep waar men kan uitglijden
en op zijn hersens vallen.

Jeroen Brouwers

Namen, personages, plaatsen en gebeurtenissen zijn op
fictieve wijze verwerkt.
Elke gelijkenis met overleden of nog levende personen is
volstrekt toevallig.

1

'Zo te zien moet u de nieuwe dokter zijn!'

De gedrongen man met de borstelige hangsnor en de donkere sik, die hem onderaan de vliegtuigtrap een harige hand toesteeckt, ziet eruit als een maffiabaas. Alleen zijn smetteloos witte uniform doet anders vermoeden. De reflecterende pilotenbril belemmert bij voorbaat elk oogcontact.

De enige landingsbaan ligt er verlaten bij. Warme lucht danst boven leeg asfalt. Aan het eind daarvan dicht struikgewas, waaruit kaarsrechte palmbomen een strakblauwe lucht inprikken.

Hoewel de klamme hitte zijn kleren in een mum van tijd doorweekt, knikt Elias opgelucht. Gelukkig is er iemand om hem op te halen. De man met de pilotenbril neemt de twee reistassen van hem over en loopt driftig naar een grijze loods, waarvan het zinken dak schittert in de middagzon. Openslaande deuren, waaruit alle glas verdwenen is, leiden naar een hoge, vrijwel lege hal. In het midden staat een krakkemikkig bureau waarop enkel een afgedragen dienstpet ligt. De broodmagere eigenaar zit met een krakend transistorradiootje tegen zijn oor geklemd naar een verre voetbalcompetitie te luisteren. Met zijn vrije hand salueert hij naar pilotenbril en wuift hen door te lopen.

Het parkeerterrein bij de uitgang is verlaten. Op enkele uitgewoonde taxi's na waarvan de portieren uitnodigend open staan. De chauffeurs hangen bij elkaar in de schaduw van een paar armetierige boompjes.

'Taxi?' roept een van hen terwijl hij zijn hand de lucht in

steekt en aarzelend aanstalten maakt overeind te komen. Elias schudt langzaam zijn hoofd en kijkt om zich heen. Waar is pilotenbril ineens gebleven? Het zweet breekt hem uit. Zonet liep hij nog voor hem. Naarstig speuren zijn ogen de parkeerplaats af. Had hij zijn reistassen niet beter bij zich kunnen houden?

Een glimmende, hemelsblauwe Landcruiser doemt voor zijn neus op. Het portier aan zijn kant wordt opengegooid en achter het stuur herkent hij pilotenbril. Hij slaakt een zucht van verlichting.

‘Kom, stap in. Binnen is het koeler. Je spullen heb ik achterin gezet,’ roept pilotenbril.

‘Dank je,’ mompelt hij schuchter als hij behoedzaam op de voorbank glijdt en nieuwsgierig om zich heen kijkt. De koude lucht van de airco doet goed. De achterbank ligt bezaaid met kartonnen dozen. De stickers erop kan hij niet ontcijferen. Het lijkt wel Chinees of Japans. Met opgetrokken wenkbrauwen kijkt hij de bestuurder aan.

‘Let maar niet op de rommel achterin. Allemaal in-fuusvloei-stoffen,’ broemt die. ‘Donaties uit het buitenland. Inclusief deze spiksplinternieuwe Toyota.’

Hij praat zo binnensmonds dat Elias amper iets verstaat. Wanhopig zoekt hij naar woorden om iets terug te zeggen. De taal die ze hier spreken heeft hij duidelijk nog niet onder de knie.

‘Uit welk land komen die dozen?’ stamelt hij uiteindelijk terwijl hij zijn hoofd naar achteren draait.

‘De Democratische Volksrepubliek Noord-Korea. Kim IL-Sung,’ grijnst de man achter het stuur. ‘Maar laat ik me eerst even voorstellen. Ik ben Antony Bastos, het hoofd van de gezondheidszorg in deze provincie en directeur van het ziekenhuis in de stad.’

Elias knikt. Die naam hadden ze in de hoofdstad ook laten vallen.

‘Je komt eerst bij ons in het stadsziekenhuis werken.’

Verbaasd staart hij de bestuurder aan. ‘Moet ik niet naar het district?’ hakkelt hij onzeker. Dat had hij tenminste op het ministerie begrepen.

‘Ga je ook,’ zegt zijn nieuwe directeur, die de terreinwagen in beweging zet en langzaam de parkeerplaats afdraait. ‘Rustig aan. Voorlopig blijf je hier.’ Hij steekt hem een pakje sigaretten toe. ‘Rook je?’

Elias knikt verrast en frommelt zenuwachtig een filtersigaret uit de verpakking.

De auto begint gevaarlijk te slingeren als het hoofd van de directeur onder het stuur verdwijnt op zoek naar zijn aansteker, die op de vloer gevallen is.

‘Maar,’ zegt Bastos zodra die weer rechtop zit, ‘we hebben op dit moment bijna geen artsen en een provincieziekenhuis staat in hiërarchie nu eenmaal altijd boven een districtsziekenhuis. Een district kan toch moeilijk patiënten naar de provincie doorverwijzen als daar geen dokters zijn?’

Elias knikt instemmend. Klinkt logisch, als hij alles tenminste goed verstaan heeft. ‘Daarbij komt dat je eerst ingewerkt moet worden,’ vervolgt de directeur, die diep inhaleert en zijn portierraampje halfopen draait.

Opnieuw denkt hij koortsachtig na over hoe hij een volgende vraag kan formuleren. Alle woorden, die hij tot nog toe in deze taal geleerd heeft, lijken als sneeuw voor de zon verdwenen.

‘En waar gaan we nu heen?’ vraagt hij na een poosje. ‘Naar het ziekenhuis?’

‘Nee, hoor,’ antwoordt Bastos met een glimlach. ‘We gaan naar het strand. Het is zondag.’

Elias sluit zijn ogen en realiseert zich hoe bizar het is om zijn nieuwe baan op een strand te beginnen in een gebied dat net een jarenlange guerrillaoorlog tegen Europese kolonisten achter de rug heeft. Vooral het feit dat hij onder een witte directeur komt te werken heeft hem verrast. Zoiets had hij wel in een apartheidsland verwacht, maar niet in een volksrepubliek waar vrijwel de hele bevolking zwart is. De laatste jaren had hij de politieke ontwikkelingen in dit deel van Afrika met veel interesse gevolgd en toen zich na de onafhankelijkheid een mogelijkheid voordeed om er als arts aan de slag te gaan, had hij geen moment gearzeld. Niets bond hem nog aan zijn koopmansgezinde vaderland waar consumeren hoogtij vierde en werk, politiek en privéleven tot zijn ongenoegen streng gescheiden waren. Sinds hij lid geworden was van de communistische partij had zijn welgestelde, streng gereformeerde familie alle contact met hem verbroken en ook in de liefde was hij ontgoocheld achtergebleven. Met een nieuwe start in zijn leven zou hij niet alleen nuttig medisch werk kunnen verrichten, maar tevens de praktijk van het socialisme in deze jonge Afrikaanse republiek aan de Indische Oceaan van dichtbij kunnen meemaken.

Door de klap van het dichtgeslagen autoportier schrikt hij wakker. Hij kan zijn ogen haast niet geloven. Voor hem strekt zich een onafzienbaar hagelwit strand uit. Aan de horizon vloeit glinsterend, zachtgroen water moeiteloos over in een diepblauwe lucht. Op de vloedlijn voetballen donkere figuurtjes. Hun gedempte gejoel overstemt het zachte ruisen van een verre branding.

‘Laat je tassen maar in de auto staan,’ hoort hij de directeur roepen, die van de terreinwagen is weggelopen en met

zijn schoenen in de hand door het rulle zand strompelt. Op weg naar een reusachtige palmboom waaronder mensen zitten. Pas nu valt hem op dat de man met zijn rechterbeen sleept. Oude polio-infectie? Niet zeldzaam op dit continent. Auto-ongeluk misschien? Onwillekeurig moet hij aan de gevallen aansteker denken. Of misschien iets opgelopen in de oorlog? Hoewel vooral zwarte guerrilla's bij de bevrijdingsstrijd betrokken waren geweest, hadden ook witte activisten uit het land zelf meegevochten.

Opnieuw slaat de sompige hitte als een natte dweil in zijn gezicht wanneer hij uit de gekoelde auto stapt.

'Je hebt toch wel een zwembroek meegenomen?' hoort hij een lachende vrouwenstem zeggen als hij de palmboom nadert. 'Kom zitten en neem. Er is nog genoeg. We hebben fruitsalade, kip, rijst, komkommer en vis. Wat wil je erbij drinken? Een koel biertje of liever verse kokosmelk?'

Knap en slank zit ze met gekruiste benen op een okergeel badlaken en kijkt hem schalks aan. Het strakgespannen topje van haar groene minibikini steekt scherp af tegen haar gebronsde huid. Door de licht getinte glazen in haar zonnebril zijn de donkere ogen goed te zien. Een mollig, bloot peutertje zit tussen haar benen met een banaantje te spelen. Naast haar staat een grote koelbox, daarachter liggen verspreid in het zand een paar kokosnoten.

'Aangenaam, ik ben de vrouw van Bastos en deze kleine hier is ons allerliefste mannetje,' zegt ze innemend.

Hij krijgt het nog warmer en zou het liefst zijn kleren uittrekken.

'En daar komt Bruno: die is ook dokter,' zegt ze stralend en wijst naar een slanke, gebruinde man, die met

een brede grijns op hen af komt lopen. Zorgvuldig ge-coiffeerde zwarte krullen rond een smal gezicht, kort getrimd baardje met een kogelrond, goudomrand brilletje op een spitse neus en een knaloranje doek losjes om de natte heupen geknoopt.

‘Het water is heerlijk,’ zegt hij opgewekt. ‘Je moet straks zeker gaan zwemmen, maar eerst zou ik een ijskoud bier-tje nemen. Het enige wat echt helpt in deze goddelijke hel.’

Zijn stem is opvallend zangerig en melodieus. Bastos is intussen met ontbloot bovenlijf en gesloten ogen achter de koelbox in het zand gaan liggen. Een halfleeg bierflesje balanceert losjes in zijn hand.

‘Ocharm. Hij is de hele nacht in touw geweest,’ legt zijn vrouw verontschuldigend uit, terwijl ze haar echtgenoot meewarig aankijkt en voorzichtig het flesje uit zijn hand los maakt. ‘In de provincie is cholera geconstateerd.’

2

Het hotel, waar de directeur hem na zijn siësta heenrijdt, is een betonnen doos van vier verdiepingen aan de rand van de stad.

‘Lekker dicht bij het ziekenhuis,’ had hij gezegd toen hij hem daar afzette.

De receptie is donker maar verrassend koel. Kale, witgekalkte muren met dikke, van kleur verschoten gordijnen, die de hoge ramen hermetisch afdekken. Donkerbruin meubilair drukt zwaar op de kale houten vloer. Ondanks de haveloze indruk die het maakt, ruikt het fris.

‘Dokter Elias, uw kamer ligt aan de achterkant op de eerste verdieping en is super rustig,’ beaamt de rondborstige receptioniste zelfverzekerd wanneer ze hem de sleutel overhandigt. Hij glimlacht verlegen terug. Van het strand naar het hotel heeft hij bijna geen verkeer gezien en sinds hij hierbinnen is nog geen auto gehoord. ‘U moet helaas wel de trap nemen,’ roept ze hem na als hij in de richting van de lift loopt. ‘De lift doet het niet. We hebben geen elektriciteit.’

De kamer is vreugdeloos en spaarzaam ingericht. Het ruikt er muf. Ook hier zijn de muren kaal en wit. Een groot tweepersoonsbed neemt bijna de hele ruimte in beslag. Het flinterdunne matrasje zit vol morsige vlekken maar de lakens zijn tenminste schoon, stelt hij tevreden vast.

Tegenover het bed staat een gammele kleerkast waarvan de deuren halfopen staan. Behalve een dode kakkerlak en een plastic klerhanger is de kast leeg. Van de rechte, houten stoel ernaast is de zitting verdwenen. Aan het plafond bungelt een kaal peertje. Uit de airco boven

de deur steekt alleen een kort zwart snoertje, de stekker ontbreekt.

Paarse velours gordijnen leiden naar een geheel wit betegelde badkamer. Door de hoge openslaande klappen schijnt de late middagzon onbarmhartig naar binnen. Uit een paar ontbreekt het glas. Het is er snikheet. De wc-pot is gebarsten. Op de bodem ligt een roestig plasje. De ruwe vloer is van beton. Tevergeefs draait hij de kraan van de douche open, slaakt een diepe zucht en loopt terug naar de kamer. Daar gooit hij zijn twee tassen in de wankelende kast, trekt zijn kleren uit en laat zich met een plof op het kraakende bed vallen.

Het was een bijna surrealistische ontvangst geweest op het strand met de mysterieuze echtgenote van de directeur, gesoigneerde Bruno – die uit Brazilië bleek te komen – en boerse Bastos. Later waren daar nog een breed lachende Mexicaan met een vollemaansgezicht en een verlegen Portugees meisje met kort opgeknipt haar bijgekomen. Hun namen was hij vergeten. Van het meeste dat die middag gezegd was, had hij sowieso bijna niets verstaan. En alhoewel iedereen door de zon gebruind was, wezen alleen de zwarte kinderen op de vloedlijn erop dat hij in een Afrikaans land was beland.

Badend in het zweet schrikt hij wakker en ziet dat de zon uit de kamer is verdwenen. Op de tast zoekt hij in het schemerdonker naar het lichtknopje boven zijn bed. Het peertje aan het plafond geeft net genoeg licht om op zijn horloge te zien dat het bijna half negen is. Verschrikt springt hij op, graait zijn tas met reispapieren en geld uit de kast en rent de kamer uit. De kolossale eetzaal van het hotel is geheel verlaten. Slechts een paar tafels zijn gedekt. Aarzelend blijft hij

in de deuropening staan. Een graatmagere, stokoude ober in een tot op de draad versleten, vaalwit uniformjasje komt van achter uit de zaal langzaam naar hem toegelopen.

‘Zeker te laat?’ vraagt hij teleurgesteld.

De kelner kijkt hem meewarig aan. ‘Nee hoor, meneer, zeker niet. Er was vandaag helemaal geen eten. Maar wie weet, misschien morgen weer.’

Iets heeft hem wakker gemaakt. Hij houdt zijn adem in om beter te kunnen horen. Zacht gekrabbel, geritsel? Een muis? Hij draait op zijn rug en houdt zijn ogen stijf dicht om zich beter te kunnen concentreren. Komt het uit de kast, van onder het bed of uit de badkamer? Nu pas voelt hij hoe benauwd het in de kamer is. De matras is klam en het bovenlaken ligt in een prop aan het voeteneind van zijn bed. Voor hij ging slapen, heeft hij de gordijnen naar de badkamer hermetisch gesloten om muggen geen enkele kans te geven. Daar is het weer. Hoger van toon. Dichterbij ook. Tegelijkertijd voelt hij een frisse luchtstroom de kamer inkomen. Hij doet zijn ogen langzaam open en gilt het uit van schrik.

Tussen de kast en het bed staat een donkere, halfnaakte figuur met alleen een lendendoek om de heupen. Boven zijn hoofd een reusachtig kapmes, waarvan het lemmet glinstert in het blauwwitte maanlicht, dat door een kier in de gordijnen de kamer binnenstroomt. Versteend van angst blijft hij rechtop in bed zitten. De adem stokt in zijn keel en zijn hart gaat als een razende tekeer.

Na zijn schreeuw is de indringer met een sprong tussen de gordijnen verdwenen. Hij begint onbedaarlijk over zijn hele lichaam te trillen. Zijn bed uit durft hij niet zolang de man met het mes in de badkamer is. Zo bang is hij nog nooit geweest. Bevend tast hij naar het lichtknopje boven zijn

hoofd en ziet in het zwakke schijnsel dat zijn kamerdeur gesloten is en de kastdeuren wijd open staan. Van waar hij zit kan hij niet goed zien of de tassen er nog zijn.

Zijn gedachten schieten alle kanten op. De inbreker is hoogstwaarschijnlijk niet door de kamerdeur binnengekomen, alhoewel hij zich door de stress niet meer goed herinneren kan of hij die wel afgesloten heeft toen hij van de eetzaal terugkwam. In ieder geval is de indringer naar de badkamer gevluht en moet daar dus nog zijn. Hij rilt opnieuw. Er moet hulp komen en wel zo gauw mogelijk.

Bibberend pakt hij de zware bakelieten hoorn van de haak en draait het nummer van de receptie.

'Kom, kom, kom, neem op asjeblijft,' prevelt hij zachtjes als hij het opgerolde laken over zich heen trekt.

Trr ... Trr ... Trr ... Trr ... De telefoon blijft eindeloos overgaan. Zou er 's nachts wel een portier in dit hotel aanwezig zijn? Misschien heeft hij in zijn haast wel het verkeerde nummer gedraaid? Nog eens proberen.

'Ja,' klinkt een slaperige stem.

'Kan er iemand komen,' fluistert hij zachtjes in de hoorn.

'Sorry?'

'Er is een man in mijn kamer.'

'Hoe bedoelt u?'

'Een inbreker in mijn kamer. Kunt u asjeblijft iemand sturen?'

'Welke kamer?'

'113,' antwoordt hij hoopvol.

De stem aan de andere kant suggereert iets van 'rustig gaan slapen' en 'morgen verder zien'.

'Nee. Niet morgen,' schreeuwt hij met overslaande stem. 'Hij heeft een mes. Er moet nu iemand komen!'

Met een klik wordt de verbinding verbroken, Elias in

verwarring achterlatend. Hij besluit te wachten. Als er niemand komt, zal hij nog eens bellen.

Even later wordt er zachtjes op zijn deur geklopt. Hij slaat het laken om zich heen en glijdt uit bed.

De reusachtige man, die bijna de hele deuropening in beslag neemt, kijkt hem met één oog vragend aan, het andere blijft verborgen achter een rafelige, zwarte lap. Het afgedragen uniformjasje spant om zijn dikke buik. In zijn rechterhand houdt hij een houten knuppel.

‘U had gebeld?’ gromt de hulk.

‘De ... de ... daar,’ stamelt hij en wijst met een trillende vinger naar de gordijnen.

‘Wat is daar?’

‘Een man met een enorm mes.’

‘O,’ zucht eenoog, die met grote passen naar de badkamer loopt en met een ferme ruk de gordijnen opentrekt. ‘Die is vast allang verdwenen.’

De volle maan heeft de lege badkamer in een sprookjesachtig licht gedompeld.

Elias slaakt een zucht van verlichting.

‘Ziet u wel,’ wijst de bewaker. ‘Niemand.’

‘Maar hoe kan dat?’ protesteert hij wanhopig. ‘Net stond hij nog naast mijn bed en sprong toen achter de gordijnen. Waar is hij dan gebleven?’

De nachtwaker wijst met zijn knuppel naar de wit betegelde wand waarop modderige voetsporen naar een bovenraam leiden waaruit het glas verdwenen is. ‘Via het platte dak achter het hotel ben je zo weg.’

‘Maar waarom repareren ze die ramen niet,’ reageert Elias stomverbaasd.

‘Glas is sinds de oorlog bijna niet meer te krijgen,’ bromt de beveiligiger.

‘Is er soms nog iets meegenomen?’ lispelt hij terloops als hij terugloopt in de richting van de kamerdeur.

‘Gelukkig niet,’ verzucht Elias, die gezien heeft dat allebei zijn tassen nog in de kast staan.

‘Nou, welterusten dan maar,’ grijnst de reus en duwt de deur naar de gang open.

‘Ho, ho,’ sputtert hij. ‘Wacht eens even. Ik kan hier niet zomaar blijven. Wat doe ik als de inbreker terugkomt?’

‘Die komt vannacht heus niet meer terug,’ sust de bewaker.

‘Maar wat als het wel zo is?’ dringt hij aan. Het zweet breekt hem uit. ‘Ik moet een andere kamer hebben, aan de voorkant van het hotel.’

‘Dat moeten ze morgen maar uitzoeken,’ zucht de reus en gooit de deur voor zijn neus in het slot.

Met alle lichten aan, de gordijnen wagenwijd open en het laken over zijn hoofd sukkelt hij, ondanks het luide gezoem om zijn hoofd, uiteindelijk in slaap.

Tien dagen later krijgt hij hoge koorts en is zijn eerste malaria-aanval een feit.

3

‘Waar gaan we eigenlijk heen?’ vraagt hij nieuwsgierig.

Het is kwart over zes en zijn is overhemd al doorweekt. De zon staat hier vroeg op. Bastos kijkt nors voor zich uit terwijl hij de Landcruiser nauwgezet tussen de diepe gaten in het asfalt laveert. ‘Dat merk je zo wel,’ broemt hij.

Gistermiddag had de directeur hem plompverloren gevraagd of hij iets van lijkschouwingen afwist.

Verrast had hij ‘nou ja, een beetje, hoezo’ gemompeld.

Dat bleek voor Bastos afdoende te zijn. ‘O, fantastisch. Dan kun je me morgenvroeg mooi helpen. Ik haal je rond zes uur op in het hotel. De details vertel ik later wel, moet nu echt weg, naar de gouverneur.’

Hij is nu ruim een maand aan het werk in het stadziekenhuis. Behalve nachtdiensten op de Eerste Hulp, superviseert hij de vroedvrouwen op de verloskamers en opereert samen met de vaatchirurg, die een paar weken geleden uit de Sovjet-Unie is aangekomen. Die had verteld dat hij in zijn land evenveel verdiende als een vrachtwagenchauffeur. Het had Elias een booster gegeven. Zie je wel dat communisme werkt.

De airco zoemt zacht. Doezelig staart hij door het geblindeerde zijraam naar buiten. De terreinauto heeft het asfalt van de stad inmiddels achter zich gelaten en rijdt in een wolk van stof over een ribbelige zandweg. Links en rechts ziet hij uit leem en stro opgetrokken hutten met golfplaten daken. Daartussen houtvuurtjes waarboven rook kringelt. Half blote, joelende kinderen en magere, blaffende honden proberen de auto tevergeefs bij te houden. Kippen stuiven

luid kakelend opzij. Het licht is laag, de schaduwen lang. Even later glijdt de dienstauto een heuvel op en komt voor een metershoge poort tot stilstand. Na een paar keer drif-
tig toeteren komt een verkreukeld mannetje naar buiten geschuifeld, dat schielijk een groezelig mutsje van zijn hoofd trekt, zodra hij de auto en zijn bestuurder herkent.

‘Sluit straks goed af achter mij en laat absoluut niemand binnen voordat we hier klaar zijn,’ snauwt de directeur door het opengedraaide portierraam.

Eenmaal door de poort stapt Elias behoedzaam uit en kijkt verrast naar de uitgestrekte, kale zandvlakte voor zich. Heel hoog in de strakblauwe lucht draaien zwarte schaduwen trage cirkels, het krassend geluid is nauwelijks te horen. Nergens een boom te bekennen behalve vlak bij de muur waartegen de auto geparkeerd staat.

‘Wat moet dit voorstellen?’ roept hij naar Bastos, die met driftige pasjes het desolate terrein is opgelopen.

‘Neem die kerels nou maar mee,’ hoort hij hem terugschreeuwen.

Verbaasd kijkt hij om zich heen. Vijf magere mannen komen aarzelend uit de schaduw van de muur tevoorschijn. Allemaal hebben ze een kleurloze lendendoek om de heupen en een kufi, een rond, geborduurd mutsje op het hoofd. Net zoals het oude baasje bij de poort.

‘En laat ze alle spullen achter uit de auto meenemen,’ commandeert de directeur, die zo’n twintig meter verderop op een houten brits naast een zandhoop is gaan zitten.

‘Wat is dit in hemelsnaam?’ stamelt Elias als hij bij de berg zand is gearriveerd en in het ondiepe gat ernaast kijkt. ‘Een graf?’

De sjofele mannen, die zich schoorvoetend bij hem hebben gevoegd, staren huiverend in de kuil. Ze hebben hun